

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Slöjdlärares attityder till läromedel i slöjd

Marika Walegren

LAU395

Handledare: Peter Hasselskog

Examinator: Marlène Johansson

Rapportnummer: HT10-2940-06

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Slöjdlärares attityder till läromedel i slöjd

Författare: Marika Walegren

Termin och år: HT 2010

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Peter Hassleskog

Examinator: Marléne Johansson

Rapportnummer: HT10-2940-06

Nyckelord: Läromedel, slöjd, slöjdlärare

Sammanfattning:

Syftet med uppsatsen har varit att undersöka vilka attityder slöjdlärare har till läromedel i slöjd. Min huvudfråga är – Hur och varför använder lärare sig av läromedel i slöjd? Min metod har varit strukturerad intervju utförd via telefon med tio slöjdlärare. Det intervju-schema som användes vid intervjuerna har skapats av mig efter läsandet av andra forskares resultat och tankar. Studiens resultat är att det stundtals skiljer sig mellan textilslöjdlärare och trä & metallslöjdlärare. Majoriteten av trä & metallslöjdlärare använde sig av läromedel som en källa till idéer och för dessa lärare hade de alltså en idé- och kreativitetsberikande funktion. Majoriteten av textilslöjdlärarna använde sig av läromedel för att få individuellt arbetande elever och för dessa lärare hade de alltså en lärarsättande funktion. Studies relevans för min framtida yrkesroll har med kännedom att göra. Kännedomen om hur man kan resonera vid val av läromedel i slöjd och arbetet med dem. Efter genomförd studie känner jag mig bättre utrustad inför min lärarroll och jag anser att med studiens resultat i bakhuvudet kommer jag kunna göra kvalificerade val gällande läromedel i framtiden.

Innehållsförteckning

Tabellförteckning

Tabell 1	16
Tabell 2	17
Tabell 3	18
Tabell 4	19
Tabell 5	20
1. Inledning	4
2. Precisering av begrepp	5
2.1 Centrala begrepp.....	5
2.2 Precisering av termen kursplan.....	6
3. Syfte	6
3.1 Frågeställningar.....	6
4. Teoretisk anknytning	6
4.1 Lärarstilar.....	6
4.2 Lärares val av läromedel.....	9
4.3 Kursplanen.....	10
5. Metod	11
5.1 Val av metod.....	11
5.2 Urval.....	14
5.3 Intervjuschema – utformning, pilotundersökning.....	15
5.4 Hur intervjuerna genomförts.....	15
6. Resultatredovisning	16
6.1 Redovisning av svar.....	17
6.2 Sammanfattning.....	21
7. Diskussion	22
7.1 Metoddiskussion.....	26
7.2 Slutord.....	26
Referenslista	28
Bilagor	
Bilaga 1.....	29
Bilaga 2.....	30
Bilaga 3.....	31

Förord

Denna uppsats började med läsandet av avhandlingar inom slöjddämnet. Dels för att se vad för studier som genomförts och dels för att få mer bakgrundsfakta till min studie. Telefonintervjuer med tio slöjdlärare har genomförts. Till intervjuerna skapade jag ett intervjuschema att ha som underlag. Studien sökte svar på vilka attityder slöjdlärare har till läromedel i slöjd.

1. Inledning

Att skriva ett examensarbete ”...är en möjlighet att fördjupa sig i ett område som man huvudsakligen valt av genuint intresse och man får besvara frågor som man gått och funderat på” (Stukát 2005:5).

Det jag funderat på är hur det kommer sig att slöjdundervisningen ser så pass annorlunda ut beroende på vem som undervisar. ”NU-03 visar att den lokala tolkningen av de nationella målen i slöjddämnets kursplan skiljer sig mellan skolor och utgör utgångspunkt för undervisningen, utifrån vilken lärare därefter betygssätter sina elevers kunskaper och förmågor. Förhållandet medför att elevernas betyg utgör ett svagt redskap för jämförelser av måluppfyllelsen i slöjddämnet (Skolverket, 2005a).” (Hasselskog 2010:263) En stor skillnad slöjdlärare emellan är förekomsten av läromedel. Jag intresserar mig för läromedel i slöjd och ställde mig frågan - vad vill jag undersöka?

För att angripa frågan fanns flera möjligheter; kartläggning av befintliga läromedel, analys av färre antal läromedel för att se vad de innehåller eller intervjuer med lärare för att få syn på befintliga förhållningssätt och attityder till läromedel. För att få mer bakgrundsfakta valde jag att börja med genomförda studier inom skolämnet slöjd. Porko-Hudds avhandling *Under ytan, vid ytan och ovanför ytan – Analys av tanken bakom tre läromedel i slöjd* (Porko-Hudd 2005) analyserar läromedel och vad som motiverat dem. Porko-Hudd nämner att läromedlen speglar skribentens egna utgångspunkter och tankar. Slutsatsen är att man inte kan finna endast ett rätt svar på hur ett läromedel ska se ut. Man måste istället enligt Porko-Hudd se till varje läromedelstillverkarens egna ställningstagande i hur de ska se ut och vad de ska innehålla. Det finns alltså redan en analys av läromedel och dessutom en mycket bra sådan och jag valde därför att inte göra om den. Däremot kommer denna studie att referera till Porko-Hudds avhandling och dra paralleller mellan våra resultat, detta för att bidra till att få fram en helhetsbild av läromedel inom slöjd.

Förslaget om att kartlägga befintliga läromedel i slöjd kändes till slut även det som en studie utan så stor nytta. Man kan som lärare redan genomföra en kartläggning relativt snabbt och enkelt på internet där man även kan finna små sammanfattningar kring böckerna, stencilerna eller de digitala läromedlen. Även om jag själv kan ha nytta av en sådan studie i min framtida lärarroll, då jag ska välja läromedel som passar min undervisning, valde jag att spara en sådan sökning till senare. Jag kände alltså att den mest relevanta studien för min utbildning skulle vara att vända mig till slöjdlärare och höra hur de resonerar kring läromedel. Genom en sådan studie tar man vara på deras yrkeserfarenhet och får möjlighet att lyssna till de olika förhållningssätt och attityder som finns kring läromedel i slöjd. Jag valde att genomföra strukturerade intervjuer med slöjdlärare.

Likt Porko-Hudd vill jag undersöka läromedel i just slöjd men med annan vinkling, nämligen att se till slöjdlärarnas perspektiv. Detta för att jag tycker att det är intressant eftersom det finns så pass stora skillnader lärare emellan. Vissa använder sig utav hantverksspecifika böcker, andra har pärmar fyllda med stencilerna, en del använder sig utav digitala läromedel

och vissa tycks inte använda läromedel alls. Hur kommer detta sig och vad leder det till när det gäller likvärdig undervisning? På samma sätt som Porko-Hudd menar att läromedlen speglar läromedelsskribentens tankar, menar jag att hur läromedel väljs och används speglar varje enskild lärare.

Kernell (2002) skriver i sin bok *Att finna balans* att lärare kan vara olika. Kernell går till och med så långt att säga att lärare ska vara olika beroende på vad de undervisar i. Kernell menar dock att det inte är fel att lärare har olika identiteter, utan menar att det blir fel först när man som lärare blir för mycket av sin typiska sort (Kernell 2002:74). För detta arbete skulle det betyda att man som lärare kan erbjuda likvärdig undervisning även om man har sin egen läraridentitet, så länge man inte tar den för långt. Kernell uttalar sig vidare kring hur olika lärare ger olika lektioner ”De olika lektionerna har, liksom de olika vetenskapliga inriktningar de kommer från, sina olika intentioner och val av verklighet att beskåda. Detta leder till att olika verktyg för studierna blir mer eller mindre praktiska. Metoderna för både undersökning och undervisning kommer att variera” (Kernell 2002:74).

Borgs avhandling, *Slöjdämnet i förändring 1962-1994* (1995), handlar om förändringen som sker inom ämnet slöjd. I och med nya läroplanen, anser jag att det är rimligt att anta att ytterligare förändringar kommer att ske. När man som lärare ställs inför en ny kursplan är en rimlig strategi att man ser över sin undervisningsform för att den ska motsvara styrdokumentet. Då behöver man, om man använder sig utav läromedel, även se över dessa. Det är med slöjdämnet som med allt att det förändras med tiden, men vad betyder det för de läromedel som används? Kan man fortsätta att använda sig av dem eller kräver den aktuella målsättningen för slöjdämnet nya läromedel?

2. **Precisering av begrepp**

2.1 Centrala begrepp

Centrala begrepp i denna studie är *läromedel*, *slöjd* samt *slöjdlärare*. Jag ska nu precisera dessa begrepp för att vara tydlig med hur de ska läsas och förstås i denna uppsats.

Termen *läromedel* tycks kunna ha många betydelser. Enligt Nationalencyklopedin (1993) är läromedel ”pedagogiska hjälpmedel i undervisningen, tidigare jämställt med lärobok”. Av definitionen förstår man att läromedel inte längre är jämställt med endast böcker men den beskriver inte vad det mer kan innefatta.

Juhlin Svensson definierar läromedel på följande sätt:

”I läroplanen för gymnasieskolan (Lpf 94) definieras läromedel enligt följande: Läromedel är sådant som lärare väljer att använda för att uppnå uppsatta mål” (Juhlin Svensson 2000: bilaga 3:17).

Porko-Hudd definierar läromedel så här:

”Läromedel kan definieras som de informationsförmedlande komponenterna i undervisningen och inrymmer även lärare (Dahlöf & Wallin, 1969, s. 10)” (Porko-Hudd 2005: 62).

Läromedel är, enligt min mening, pedagogiska hjälpmedel i undervisningen, exempelvis kan de förekomma i följande former; böcker, stencilar, film, cd eller digitala program så som slöjda.nu¹.

¹ Ett dataprogram som med film, bild och ljud syftar till att lära ut olika hantverk. <http://www.slojd.nu/> (2010-12-17)

Ämnet *slöjd* är sedan Lgr 80 ett ämne som innefattar slöjdande i både mjuka och hårda material. Dock är det vanligast att man på skolor har ämnet uppdelat i trä & metallslöjd samt textilslöjd. I Lgr 11 har man inte specificerat att man menar slöjd som ett ämne som ska innehålla alla slöjdens material, utan i texten upplevs det som en självklarhet. Att det är samtliga material som menas hittar man först under centralt innehåll där det står ”metall, textil och trä” (Lgr 11: 85-88). Nu har man alltså till och med försökt lämna den gamla formuleringen, trä & metall samt textil och skriver istället materialen i bokstavsordning. Därigenom låter man textil hamna mellan de tidigare kumpanerna trä och metall. Så i enlighet med Lgr 11 kommer jag att syfta på ämnet slöjd när jag skriver ordet slöjd.

I likhet med ovanstående stycke gör jag följande distinktioner gällande *slöjdlärare*. Termen slöjdlärare syftar på en lärare som undervisar i ämnet slöjd. Skriver jag textillärare syftar jag på en lärare som endast undervisar i den textila delen av slöjdämnet. Skriver jag trä & metallärare syftar jag på en lärare som endast undervisar i trä & metalldelarna i ämnet slöjd.

2.2 Precisering av termen kursplan

Denna studie kommer att referera till kursplanen i slöjd. Jag syftar på *nya kursplanen* i slöjd när jag skriver ordet kursplanen. Alltså Lgr 11 - från förordningen, presenterad 7 oktober 2010 av utbildningsminister Jan Björklund.

3. Syfte

Syftet med min studie är att undersöka slöjdlärares syn på och användning av läromedel i slöjdundervisningen. Vad tycker lärarna om läromedel i slöjd, vad har de för attityder till dem?

3.1 Frågeställningar

Varför och hur använder sig lärarna av läromedel i slöjd?

- Är det tidssparande faktorer som spelar in eller använder man läromedel för att skapa individuellt arbetande elever? I så fall skulle läromedel ha en lärarsättande eller uppfostrande funktion.
- Används läromedel som förslag till slöjdprojekt? I så fall har läromedel en idé- och kreativitetsberikande funktion.

Alternativt varför använder sig lärarna inte av läromedel i slöjd?

- Tycker man att de fungerar för styrande i undervisningen eller styr de elevernas val av uppgifter? I så fall skulle läromedel ha en frihetsberövande eller kreativitetshämmande funktion.

4. Teoretisk anknytning

4.1 Lärarstilar

En röd tråd i forskarnas till de valda avhandlingarnas resultat är förekomsten av olika lärarstilar. Det fokus man har som lärare påverkar hur man undervisar och de val man gör.

Val gällande exempelvis vilka läromedel man använder sig utav. Nedan kommer avhandlingarna först kort presenteras. Sedan kommer den röda tråd jag tycker mig finna i deras resultat att presenteras.

Hasselskog (2010) har som syfte i sin avhandling, *Slöjdlärares förhållningssätt i undervisningen*, att synliggöra slöjdlärares skilda förhållningssätt i undervisningen. Hasselskog använder sig utav lärar- och elevdagböcker samt Mp3-inspelningar under slöjdlektioner. I sin studie hittar Hasselskog tre huvudsakliga förhållningssätt hos slöjdlärarna han studerar. Hasselskog beskriver lärare som;

- lägger fokus på instruktion för nästa steg i elevernas arbete
- lägger fokus på att skapa förståelse hos eleverna
- i första hand stöttar eleverna genom att hjälpa till med det eleverna ber om.

Hasselskog kommer alltså fram till tre olika lärarstilar som förekommer i skolan och kopplar dessa lärarstilar till hur man ser på lärande inom slöjd. Hasselskog lånar de begrepp som myntats av Lindström; att lära *om*, *i*, *med* eller *genom* slöjd i slöjdundervisningen, och relaterar dem till sina funna lärarstilar. Hasselskog skriver "Lindströms distinktion mellan lärande *om*, *i*, *med* och *genom* estetiska lärprocesser utgör ett existerande redskap att spegla inspelningarna av lärare och elevers muntliga kommunikation mot" (Hasselskog 2010:97).

Porko-Hudds (2005) avhandlingsfokus ligger på tanken bakom olika läromedel men har även avsnitt om slöjdlärare, de val de ställs inför och hur de kan tänkas förhålla sig till dessa val. Porko-Hudd menar att en lärare som känner missnöje med sitt/sina läromedel, kan lösa detta problem på fyra olika sätt.

- Läraren kan tillverka egna läromedel
- Förlagen kan öka läromedelsutbudet
- Läromedel kan skapas tillsammans med andra lärare
- Och till sist kan lärare införa ett selektivt och effektivt bruk av befintliga läromedel (Porko-Hudd 2005:66).

Man kan alltså som lärare förhålla sig till sin situation på fyra olika sätt. Genom dessa olika sätt att handla uppvisar man som lärare en stil, alltså finns fyra olika stilar.

Porko-Hudd tar upp hur det finns ämnen, exempelvis slöjd, där läroböcker traditionellt sett inte finns och används så mycket. Detta kan ha flera olika orsaker och lärarna kan uppleva det på olika sätt. Antingen kan lärarna uppleva läromedelsbristen som en frihet. En frihet att de själva kan bestämma över sin egen undervisning, gällande upplägg och innehåll. Eller så kan lärarna uppleva läromedelsbristen som ansträngande. Ansträngande på så vis att hela tiden behöva stå för skapandet av eget undervisningsmaterial. Att behöva förnya sin undervisning utan att ha möjligheten att kunna följa ett läromedel som kan fungera som ett relativt färdigt manuskript för undervisningens upplägg (Porko-Hudd 2005:67). Detta är ett sätt att presentera två olika lärarstilar, som enligt mig hänger ihop med de fyra olika handlingsalternativen ovan. Nu har ytterligare två lärarstilar presenterats som hanterar en situation på olika sätt.

Borg (1995) beskriver hur "I den tidiga skolslöjden var nyttoaspekten och arbetsfostran det som i första hand gav ämnet legitimitet. Under grundskoletiden har ämnet tillförts fler och fler aspekter, vilket avspeglas i de analyserade texterna, allteftersom samhället ställer höga krav på att skolan mera mångsidigt skall förbereda för vuxenlivet" (Borg 1995:156).

Borg kommer fram till tre aspekter av slöjdämnet som hon menar är ämnets kärna. Nämligen; *att göra något i slöjdens material, idén om slöjddandets process och de sinnliga upplevelsernas betydelse* (Borg 1995:153). Borg påpekar att denna kärna troligtvis alltid kommer vara gällande. För att få fram kärnan har Borg studerat måldokument och genomfört intervjuer. Borg menar att denna kärna skulle vara gällande i all skolslöjd och då även hos alla slöjdlärare. Det är alltså en sorts övergripande lärarstil Borg beskriver enligt mig.

En avhandling som handlar om enbart läromedel som alltså inte är bunden till slöjdämnet, är Juhlin Svenssons avhandling *Nya redskap för lärande: studier av lärarens val och användning av läromedel i gymnasieskolan* (2000). Denna avhandling söker kartlägga och analysera läromedlens funktion samt deras användning i undervisningen genom att se till lärares och bibliotekaries uppfattningar och handlingar. Trots att den inriktar sig på gymnasieskolan anser jag att den har relevans för min studie, som genomförs i grundskolan. Juhlin Svensson genomför främst intervjuer men använder sig även av observationer och enkäter. Resultatet beskrivs ”... bekräfta traditionen med pedagogiska texter i form av läroböcker...” (Juhlin Svensson 2000:67).

Även Juhlin Svensson finner likt Hasselskog tre lärarstilar i sin undersökning och benämner dem Anna, Carin och Erik. Anna är inte bunden av ett läromedel i sin undervisning. Hon arbetar med egenproducerade texter/läromedel och eleverna får även själva välja texter/läromedel för att på så vis uppnå målen. Carin är inte heller bunden till texter/läromedel utan utför sin undervisning som en dialog med inslag av elevstyrda diskussioner. Erik undervisar med läromedel som grund och låter läromedel vara styrande (Juhlin Svensson 2000:46). Dessa tre lärotyper finner Juhlin Svensson vid observation av lärare. Juhlin Svensson kommer fram till att alla tre lärare använde ett läromedel som var en gemensam lärobok men att de hade skilda förhållningssätt till denna lärobok.

- Anna lät läroboken visa för eleverna vad som konkret krävdes av dem. Sedan fick eleverna själva välja hur de arbetade för att uppnå denna kunskap.
- Carin lät läroboken vara en källa till kunskap som eleverna själva kunde vända sig till. Under lektionerna fungerade hon själv som källan till kunskap och satte lärobokens kunskap i ett vidare perspektiv.
- Erik lät läroboken bli grunden i hans undervisning eftersom näst intill allt som genomfördes på lektionerna hade med läroboken att göra.

Juhlin Svenssons resultat tycker jag stämmer överens med det Porko-Hudd säger om hur lärares förhållningssätt påverkar hur de använder sig utav läromedel (Porko-Hudd 2005:67). Juhlin Svensson har nämligen även hon funnit resultat som visar att lärarnas lärarstil var mer styrande i undervisningen än de läromedel de använde (Juhlin Svensson 2000:58). Alltså är det lärarens stil och sätt att arbeta som dikterar hur mycket plats läromedlet tillåts ta. Det visar Juhlin Svensson tydligt i sina ovan presenterade tre lärarstilar.

Även Juhlin Svensson har funnit två olika sätt att arbeta på med läromedel. Ett av dem är då läromedlet står i centrum och det andra är då kunskapsmålen står i centrum (Juhlin Svensson 2000:59). Det arbetssätt där läromedel står i centrum betydde ofta att man hade en gemensamt vald lärobok. Denna lärobok väljs på konferenser och blir, tillsammans med läromedels komplement, grunden i undervisningen. Det andra arbetssättet då kunskapsmålen står i centrum betyder att man inte har en gemensam lärobok utan låter eleverna söka kunskapskällor själva. Samma lärobok som i det första alternativet kan förekomma men då endast som en del i läromedelsutbudet som eleverna väljer av. Detta arbetssätt innebär ett annat tänkande från lärarnas håll, man köper inte in läromedel för att täcka ett läsår utan köper

istället in läromedel för att öka skolans bestånd och ge eleverna mer att välja mellan (Juhlin Svensson 2000:59-61).

Sammanfattningsvis har följande lärarstilar presenterats; Hasselskogs tre lärarstilar med olika fokus i undervisningen, Porko-Hudds fyra stilar i tillvägagångssätt vid missnöje samt hennes två olika stilar gällande inställningen till det tillgängliga läromedelsutbudet. Borgs övergripande lärostil som hänger ihop med slöjdens kärna. Juhlin Svenssons tre lärarstilar, som jag tycker har likheter med Hasselskogs stilar i och med att de lägger fokus på olika saker i undervisningen. Dessa lärarstilar kan jag använda mig av vid analyserandet av studiens insamlade information. Lärarstilarna ämnar jag använda för dra paralleller till studiens resultat. Detta för att kunna få en bättre helhetsbild av vilka attityder slöjdlärare har till läromedel och kanske även varför.

Den röda tråden i form av lärarstilar stämmer även med Kernell (2002) som i sin bok *Att finna balanser* diskuterar förekomsten av olika lärarstilar. Avsnittet om lärarstilar finner man på sidan 159 och det stödjer mina tankar om att lärarstilar påverkar undervisningen. Kernell väljer dock att benämna det karaktärer eller läraridentiteter.

4.2 Lärares val av läromedel

Molins avhandling, *Rum, frirum och moral- en studie av skolgeografins innehållsval* (2006), tar avspark i gymnasieskolan men kan också ses i förhållande till grundskolan. I sin avhandling analyserar Molin det frirum hon menar finns i ämnesstoff som lärare väljer mellan och sedan använder sig utav i praktisk undervisning för att nå kursplanens mål. Molin kommer fram till att; hur och varför lärare väljer läromedel har med diskursen i skolan att göra. En enligt henne 150 år gammal tradition som är svår att rubba. Molin tolkar det som att "...läroboken ofta varit lika med kursen och att den även används som ett eget fortbildningsmaterial" (Molin 2006:160). Under detta citat preciserar Molin att hon med "läroboken" menar det läromedel som dominerat på gymnasiet. Molin beskriver hur lärare tror att det som står i boken är likställt med det som står i läroplanen och hur det finns tankar inom lärarkåren att det som står i boken skulle vara likställt med all värdefull kunskap inom geografi. Samma tanke verkar finnas i Juhlin Svenssons lärarstil Anna, som förhöll sig på så sätt till läroboken att hon lät den visa för eleverna vad som konkret krävdes av dem (Juhlin Svensson 2000:46). Molins slutsatser växer fram genom kvalitativa samtal med lärare och elever samt läroplanshistorisk textanalys och jag anser att en del av dem är mycket intressanta. Så som att traditionen skulle vara så djupt rotad att man som lärare bara väljer ett läromedel för att det alltid varit så. Istället för att som Juhlin Svensson nämner, bestämma sig för att låta kunskapsmålen stå i centrum (Juhlin Svensson 2000).

Juhlin Svensson besvarar frågan kring varför lärare i hög utsträckning visade sig använda en pedagogisk text/ ett läromedel med att det troligtvis var "...dess gestaltning, den producerades för en bestämd, institutionaliserad användning i ett utbildningssystem med egen rumslig, tidslig och social organisering" (Juhlin Svensson 2000:67). Jag tolkar det som att detta resultat kan jämföras med det Molin kommer fram till, att det har och göra med en diskurs som finns inom skolan som gör att man styr undervisningen med hjälp av läromedel (Molin 2006). Juhlin Svensson (2000) anser dock att när lärarna själva fick välja så användes den pedagogiska texten i mindre utsträckning.

I de fall då ämneskonferenser hölls för att gemensamt välja läromedel florerade tankar om att de kollegor som besatt kunskaper om läromedel och hade stor erfarenhet kring val av läromedel skulle höras (Juhlin Svensson 2000: bilaga 1:41)

Porko-Hudd skriver ”Beroende på läromedlets syfte, målgrupp, innehåll och läromedelstillverkarens ideologi om utbildning och undervisning i det aktuella läroämnet, kan läromedel för ett och samma läroämne se ut på olika sätt” (Porko-Hudd 2005:241). Här beskriver Porko-Hudd hur läromedel kan vara olika inom ett och samma ämne. Därför menar Porko-Hudd att man som lärare måste vara medveten om detta vid val av läromedel.

”När läraren skall välja läromedel för sin undervisning är det viktigt att han eller hon kan tolka läromedelsförfattarens intentioner med läromedlet. Då kan läraren välja ett läromedel som lämpar sig för den egna undervisningsideologin” (Porko-Hudd 2005:66).

Porko-Hudd beskriver alltså hur lärares förhållningssätt påverkar hur de använder sig utav läromedel. Jag har tagit fasta på denna tanke från henne i denna studie, jag menar att man måste se till varje individuell lärare och deras lärarstil för att få reda på vilken typ av läromedel som är rätt för deras undervisning. Detta gör jag genom att intervjua lärare.

Kernell (2002) talar om ämnesdidaktiskkompetens ”En mycket generell och förenklad definition av undervisning är denna: Eleverna ska med lärares hjälp förberedas för, bättre förstå och därmed utnyttja livet och världen. När vi då griper oss an denna mäktiga uppgift kan vi inte tala om allt samtidigt. Vi är tvungna att göra ett urval – en vinkling” (Kernell 2002:86). Om man utgår från Kernells tankar skulle det betyda att man som lärare måste inse att man inte kan täcka in all kunskap utan att man behöver göra ett urval och inrikta sig på valda delar. Detta är viktigt att ha i åtanke vid val av läromedel då man kan komma behöva begränsa sig.

4.3 Kursplanen

En viktig del av den teoretiska anknytningen är kursplanen.

Den är uppdelad i kunskapsområden och kunskapsområdena är i sin tur uppdelade i 4 underrubriker.

- Slöjdens material, redskap och hantverkstekniker
- Slöjdens arbetsprocesser
- Slöjdens estetiska och kulturella uttrycksformer
- Slöjden i samhället

Hur arbetet ska ske finns angivet från årskurs ett där svårighetsgraden och kraven höjs allt eftersom åldrarna ökar. Arbetssättet är dock inte specifikt anggett, istället beskrivs vad undervisningen minst ska innehålla. Slöjdläraren bestämmer alltså själv hur undervisningen ska bedrivas.

Exempel på hur kraven och svårighetsgraderna ökar är när kursplanen först går igenom arbetet i textil, metall och trä samt materialens egenskaper och användningsområden anpassat till årskurserna 1-3. Därefter går man igenom samma sak för årskurserna 4-6 men nu tar man även upp materialens kombinationsmöjligheter. I årskurs 7-9 lägger man även till återanvändning av material.

Ett ständigt återkommande inslag är verktygens användningsområden, benämningar och säkerheten som krävs kring dem och i arbetet med dem. Det råder enligt min mening inget tvivel om att detta ska löpa i undervisningen som en röd tråd. Jag uppfattar det som att man som lärare alltid ska ge tid till verktygs- användningsområden, benämningar och säkerhetsaspekter. I och med detta kan jag personligen känna att ett läromedel som tar upp

ovan nämnda punkter skulle vara till stor hjälp både ur pedagogiska och didaktiska synvinklar. Frågan är om yrkesverksamma lärare idag kommer ha samma tankar kring behovet av ett sådant läromedel eller om intervjuerna kommer visa en annan bild?

Ett annat inslag som är nytt i kursplanen är exempel på tekniker som tas upp i samtliga årskurser. I årskurs 1-3 kan man enligt kursplanen ägna sig åt sågning, metalltrådsarbete och tovning. Virkning och urholkning är tekniker som kursplanen anser passa i årskurs 4-6. I årskurs 7-9 finns gjutning, vävning och svarvning med som förslag. Härmed får lärare exempel och leds på så vis in i samma tankegångar kring vad som ska krävas utav eleverna, vilket förhoppningsvis ökar förutsättningarna för elevers rätt att bli undervisade på så vis att de har möjlighet att nå målen, alltså öka likvärdigheten i undervisningen.

Hasselskog (2010) tar i sin avhandling upp begreppet likvärdighet genom att säga att:

”*Likvärdighet* syftar på att undervisningen skall vara likvärdig i förhållande till nationell läro- och kursplan oavsett var i landet den sker och vilken lärare som genomför den” (Hasselskog 2010:24).

Hasselskog beskriver hur lärare ska förhålla sig till strävan efter likvärdighet när han skriver:

”Ur ett lärarperspektiv bör målen vara utgångspunkt för undervisningens planering och genomförande i förhållande till lokala förutsättningar, inklusive en anpassning till olika elevers intressen, erfarenheter och förutsättningar för att vara likvärdig” (Hasselskog 2010:24).

Jag tolkar Hasselskogs citat om hur man ur ett lärarperspektiv kan uppnå likvärdighet på så sätt att man i sin planering ska se till kursplanen och undervisa utifrån den. Planeringen av lärarens egen anpassade undervisning kan ha stor nytta av att kontrolleras mot den del av kursplanen som ger exempel på passande tekniker i årskurserna. Detta innebär en extra kontroll för att undersöka att planeringen har rätt riktning.

5. Metod

5.1 Val av metod

Studien går ut på att undersöka slöjdlärares olika förhållningssätt och attityder till läromedel i slöjd. Borg säger i sin avhandling ”Det har hittills inte skrivits särskilt mycket vetenskapligt relaterad text om slöjddämnet, varför det saknas traditioner som skulle kunna påverka mitt val av forskningsmetod” (Borg 1995:31). Detta var år 1995 och sedan dess har det skrivits avhandlingar i slöjd. De avhandlingar jag läst har påverkat valet av ämne till denna uppsats och jag har säkerligen även påverkats av deras metodval. Valet av ämne för denna studie blev alltså delvis till genom att läsa vad som redan genomförts. Tankesätt från forskarna och deras avhandlingar har givit nya tankar som bidragit till utformningen intervjuschemat jag skapat som underlag för intervjuerna i studien. Metoden för att få svar på studiens frågor blir likt Borg intervjumetod (Borg 1995). En diskussion kring för och nackdelar med denna metod kommer ske under rubriken *metoddiskussion*.

För att söka svar på studiens frågor om slöjdlärares attityder till läromedel genomför jag det som Esaiasson m.fl. kallar för frågeundersökning med respondenter. ”I en frågeundersökning ställs i princip samma frågor till samtliga svarspersoner (standardiserade frågor) och svarspersonerna får vid varje fråga välja mellan ett antal i förväg bestämda (fasta) svarsalternativ” (Esaiasson m.fl 2003:258-259). En tanke med denna typ av metod är att man som forskare vill ”...beskriva hur vanligt förekommande olika svar är i en viss population av

personer...”(Esaiasson m.fl 2003:259). Jag vill veta vad slöjdlärare (en viss population) har för attityd till läromedel i slöjd (om de är eller emot).

Liknelser finns mellan metoden frågeundersökning och det Stukát (Stukát 2005) valt att kalla för de mest *strukturerade intervjuerna*, ”I de mest *strukturerade intervjuerna* använder intervjuaren ett fastställt intervjuschema, där både ordningsföljden för frågorna och dess formulering är bestämda. Det handlar i regel om mer eller mindre slutna frågor där den intervjuade (som ibland kallas respondent eller informant, däremot inte intervjuoffer) oftast bara kan välja mellan olika förutbestämda svarsalternativ” (Stukát 2005:38).

Metodvalet i denna studie blir att arbeta efter metoden strukturerad intervju och som metoden föreslår väljer jag att ställa samma frågor i samma ordningsföljd till alla respondenter. De ska även bli erbjudna samma svarsalternativ, då sådana existerar. För att ha en mall att utgå från har jag valt att sammanställa ett intervjuschema. Enligt Stukát kan man välja att ha med både strukturerade frågor med fasta svarsalternativ och ostrukturerade frågor med öppna svarsalternativ. Man kan alltså välja att ha många frågor med fasta svarsalternativ och sedan ett fåtal öppna frågor (Stukát 2005:46).

Till valet att genomföra strukturerade intervjuer kom även valet att se mina svarspersoner som det som både Stukát och Esaiasson kallar respondenter ”Vid en *respondentundersökning* är det svarspersonerna själva och deras egna tankar som är studieobjekten. ...och därför ställs i stor utsträckning samma frågor till samtliga svarspersoner. För forskaren handlar det därefter om att finna mönster i svaren...”(Esaiasson m.fl 2003:258). Jag vill ha möjligheten att finna mönster i mina svarspersoners svar för att kunna komma fram till ett resultat och på så vis svara på mina frågeställningar och då även uppfylla mitt syfte.

Vad som motiverar strukturerad intervju som metod är den minskade risken för ”färgade” svar som kan uppstå på grund av intervjuareffekten. ”Med intervjuareffekt avses att intervjuaren uppträder med ordval, tonfall, ansiktsuttryck på ett sådant sätt att den som intervjuas förstår – medvetet eller omedvetet – vad som förväntas av dem. Svaren blir inte riktigt ärliga och sanna” (Stukát 2005:38). Eftersom alla frågorna är samma och ställs på samma sätt försvinner i stort sätt risken för intervjuareffekten (Stukát 2005). Risken att få färgade svar kommer alltså att undvikas genom att använda metoden strukturerade intervjuer. Ytterligare en fördel med strukturerad intervju som jag tagit fasta på vid valet av metod är den Stukát nämner. Han skriver att man inte behöver vara särskilt tränad och erfaren i intervjuteknik. Jag anser mig själv inte vara tränad i intervjuteknik och valde denna metod just för att klara av att korrekt genomföra den. Ska man för första gången skriva ett examensarbete på denna nivå bör man hellre att ta sig an en enklare form av metod för att lära sig den på ett korrekt sätt och sedan genomföra en riktig och korrekt studie. Därför vägde Stukáts ord om denna metod tungt i mitt val. Vidare finns fördelar med att resultatet både blir lätt att behandla samt bearbeta (Stukát 2005:38). Även där kan jag känna mig oerfaren och känner därför att strukturerade intervjuer passar mig och studien bra.

Valet blev att genomföra intervjuerna via telefon och motivet hade med svarsfrekvensen att göra. Jag ville undvika det Esaiasson nämner hur lätt det är att glömma bort eller slänga ett frågeformulär som kommer med posten. Även Stukát nämner att intervjuer ger färre bortfall än enkäter, eftersom man lättare kan låta bli att svara på enkäter (Stukát 2005). Jag såg det som en stor risk att arbeta med postutsända frågeformulär och valde därför bort det. Jag anser att det är bättre med personligt bemötande per telefon som ökar chansen att få genomföra intervjun.

En svårighet med telefonintervju är att den riskerar ta för lång tid. Slöjdläraren som intervjuas kan känna sig stressad och bara svara snabbt och inte genomtänkt för att få komma iväg.

Därför var det viktigt att förhålla sig klokt till tiden, inte för långt så intresset fallerar och inte för kort så man inte hinner med alla relevanta frågor. Men vad är för långt eller för kort? För att få svar tog jag fasta på Esaiassons råd gällande telefonintervjuns längd och lät telefonintervjuerna "...inte pågå mer än 10-15 minuter" (Esaiasson m.fl 2003:265).

Man kan välja att ställa både strukturerade frågor och ostrukturerade frågor (Stukát 2005:46). Öppna frågor tar längre tid att besvara och därför ökar intervjutiden. Jag ansåg ändå att det var viktigt att respondenterna hade möjligheten att ge svar som jag inte förutspått. Därför lades öppna frågor till. Istället tillät jag respondenterna bli färre till antalet men får förhoppningsvis därigenom ett bättre resultat. Det kan vara en svårighet i sig att ha få respondenter när man ska bearbeta sin insamlade data. Valet av färre respondenter motiveras med att jag ansåg mig få mer information att bearbeta från respondenterna genom de öppna frågorna och för att ha tid till detta och tid till att återkoppla resultaten till annan forskning så minskades antalet respondenter.

Konsekvensen av valet att formulera ett intervjuschema med flera fasta svarsalternativ blev att jag var tvungen att formulera svarsalternativ vars mål var att vara både uttömmande och ömsesidigt uteslutande. Uttömmande på så vis att alla svarspersoner ska kunna hitta ett alternativ som passar dem och ömsesidigt uteslutande på så vis att de ska kunna hitta endast ett svar som passar. Detta för att undvika att någon blir frustrerad över att flera svarsalternativ passar bra (Esaiasson m.fl 2003:277). Detta är en svår men viktig uppgift som är tidskrävande. Först utformades de strukturerade och öppna frågorna och sedan gjordes vissa av dem om efter pilotundersökningen. Jag anser att jag har lyckats eftersom jag endast fick få bortfall där svaren inte gick att dra slutsatser från och alla svarade på samtliga frågor. Esaiassons råd angående uttömmande och ömsesidigt uteslutande svarsalternativ kunde inte följas på samtliga frågor. En del frågor krävde svarsalternativ som gick att kombinera med andra men eftersom jag kunnat analysera min insamlade information på ett bra sätt anser jag mig ha lyckats bra med enkätens utformning. Ett råd som dock noga följdes var att inte överstiga det rekommenderade numret med 10 svarsalternativ (Esaiasson m.fl 2003:277).

Även Stukát ser liknande svårigheter och begränsningar. Man måste vara medveten om de stora krav som ställs på utformningen av frågor och svarsalternativ i en enkät och detta är tidskrävande. Man bör enligt honom pröva intervjufrågorna och dess svarsalternativ innan den genomförs på riktigt så att säga. Alla frågor ska självklart kunna förstås och de ska alla ha tydliga svarsalternativ. Ledande frågor får inte förekomma. Ska man använda sig av ord så som: ibland, ofta och så vidare ska dessa förklaras (Stukát 2005). Jag är väl medveten om de begränsningar och svårigheter som kommer med formulering av intervjuschema men anser ändå att fördelarna väger upp nackdelarna och tar mig därför an den svåra uppgiften att formulera bra frågor och svarsalternativ. Jag valde att följa de råd Stukát och Esaiasson gav och prövade mitt schema innan genomförandet så att brister hann upptäckas i tid och möjlighet till att ändra dem fanns.

En nackdel med att genomföra strukturerad intervju är att den inte är flexibel eftersom man i förväg har bestämt sig för vad man vill ha svar på. För att komma ifrån detta kan man använda sig av en mer ostrukturerad intervju där man är mer anpassningsbar (Stukát 2005). Detta kräver dock en skicklig intervjuare (Stukát 2005) och det anser jag mig inte ännu vara varför jag valde bort det alternativet.

Alternativt skulle det som Esaiasson kallar samtalsintervju kunnat genomföras. "Vid en samtalsintervjuundersökning är det inte personerna utan de olika uppfattningar och tanke kategorier som personerna ger uttryck för som står i centrum. Målet är här att fånga in och kartlägga alla de olika uppfattningar som finns när det till exempel gäller makt..." (Esaiasson m.fl 2003:260). Man inleder då en dialog med svarspersonen där man vill veta vad

just han/hon tänker i förhållande till exempelvis demokrati. Jag ser likheter mellan denna metod och Stukáts mer ostrukturerade intervju och såg därför faran i att man behöver vara mer erfaren som intervjuare med denna metod och därför valdes den bort.

Ett tredje alternativ skulle vara det mellanting mellan samtalsintervju och frågeundersökning som innebär att man har öppna frågor utan fasta svarsalternativ. Då förväntas svarspersonen med egna ord svara på frågorna som ställs (Esaiasson m.fl 2003: 259). Man skulle kunna säga att denna studie har inslag av denna typ av metod genom de få frågor som är öppnare till sin natur och förväntas besvaras med egna ord. Men eftersom de inte utgör majoriteten av mitt intervjuschema vill jag inte säga att jag använt mig utav den. Istället innehåller intervjuschemat både frågor med fasta svarsalternativ och utan så som Stukát tillåter (Stukát 2005:46). Anledningen till varför alternativet att helt använda frågor med öppna svarsalternativ valdes bort var att jag misstänker att de slöjdlärare som kommer intervjuas förmodligen har samma problem som resten av skolvärlden, det vill säga tidsbrist. Om de ska uppmanas formulera alla sina svar med egna ord kommer det kräva mer av deras tid. Då kommer troligtvis även den av Esaiasson rekommenderade tiden för telefonintervjuer överstigas (Esaiasson m.fl 2003:265). Därför ansåg jag att man skulle erbjuda fasta svarsalternativ för majoriteten av intervjufrågorna eftersom jag personligen tror att det tar kortare tid och är lättare att svara på som svarsperson.

Slutligen fanns alternativet att istället för att se mina svarspersoner som respondenter se dem som som *informanter*. ”Vid en informantundersökning är det svarspersonernas egna tankar som är studieobjektet. Vid en informantundersökning används det som svarspersonerna säger med andra ord som *källor*” (Esaiasson m.fl 2003:258). Denna definition passar visserligen in i denna studie eftersom resultaten kommer att baseras på det mina svarspersoner säger, alltså kommer jag använda det som en slags källa. I detta sammanhang tror jag dock att man syftar till att se deras svar som ett resultat. Istället kommer jag få fram resultat genom att sammanställa mina respondenters svar och se sammanhang samt försöka läsa ut attityder till läromedel lärarna kan tänkas ha.

5.2 Urval

Valet av undersökningsgruppen till denna studie blev till genom att se till hur många som rimligtvis kunde intervjuas. I och med prövningen av intervjuschemat genom en pilotintervju fick jag fram en tidsram för hur lång tid det tar och även en uppfattning om hur mycket data som kom in och skulle bearbetas. Respondenterna i denna studie är alla slöjdlärare, intervjuer genomförda med hela den gruppen skulle vara en populationsundersökning (Stukát 2005:57). Jag valde att genomföra en mindre undersökning, alltså en urvalsundersökning (Stukát 2005:57).

Jag valde att se slöjdlärare i Göteborg som en bestämd population och valde slumpmässigt ut personer ur denna population. Jag förstår att min undersökning är alltför liten för att resultatet ska kunna bli generaliserbart, varken för hela populationen eller för Göteborg. Efterstävsaamt var dock att se till att ha en spridning inom Göteborg. Detta för att inte få ett resultat som endast är gällande för en del av Göteborg. Så även om man med studiens få respondenter inte kan generalisera så har en spridning på respondenterna inom Göteborg varit strävan i studien.

För att ytterligare begränsa studien valde jag att analysera slöjdlärares svar från F-9 skolor. Genom en sökning i Googles sökmotor på skolor i Göteborg fann jag sammanlagt 31 skolor med benämningen F-9. Man fick även fram namnen på dessa skolor, deras telefon nummer, samt i vilken stadsdel de ligger i. Ur detta urval av skolor skulle jag nu finna tio slöjdlärare som ville vara mina respondenter. För att få till det slumpmässiga urvalet utförde jag det som jag ser som en form Stukáts förslag av slumpmässig urvalsform (Stukát 2005:59). Stukát

föreslår att man ska skriva små pappersbitar och sedan dra lott om vem som ska bli respondent. Istället så numrerade jag slumpmässigt alla stadsdelar. De 31 stycken F-9 skolorna sidan funnit låg i 16 olika stadsdelar, alltså låg en del skolor i samma stadsdel. För att få så många stadsdelar som möjligt representerade lät jag varje respondent komma från en egen stadsdel. När arbetet med att ringa runt till skolorna och boka in telefonintervjuer började var jag alltså noga med att inte boka in två respondenter från samma stadsdel.

5.3 Intervjuschema - utformning, pilotundersökning

Stukát nämner hur viktigt det är att andra forskare ska kunna se på forskarens tillvägagångssätt och kunna använda sig av samma frågor för att få fram liknande svar och göra jämförelser mellan dem (Stukát 2005). Därför finns första intervjuschemat som en bilaga (se bilaga 2). Även det slutgiltiga intervjuschemat ligger som en bilaga (se bilaga 1).

Vid skapandet av intervjuschemat står man inför valet att definiera vad man menar med läromedel för sina respondenter eller att inte göra det. Jag valde att placera fråga sex i början av schemat då den ger förslag på vad läromedel är men samtidigt lämnar frågan öppen genom sitt svarsalternativ som låter slöjdläraren lägga till fler läromedel om man anser att något/några saknas. På så vis blev det direkt klart vad vi syftade på när vi använde termen läromedel under telefonintervjun.

Intervjuschemat har granskats, enligt Stukáts förslag, av både handledare och en kurskompis (Stukát 2005:48). En pilotstudie med en kurskompis från slöjdläraryrket genomfördes. Stukát nämner att det är viktigt att testa sitt schema för att se om man får de svar man är ute efter. Språket i schemat kan vara svårt för en utomstående icke slöjdlärare att förstå och ta till sig. Därför passade en kurskompis, som är införstådd i språket, perfekt. Efter genomförd pilotstudie diskuterade jag schemat med henne och gjorde ändringar för att göra det ännu tydligare. Även ordningsföljden på frågorna fastställdes med hjälp av prövning (pilotstudie) av enkäten. I fastställandet av ordningsföljden har jag även tagit till mig Stukáts förslag om att placera konkreta och lättbesvarade frågor i början av intervjun för att sedan avsluta med de öppnare frågorna, som kan tyckas svårare och mer tidskrävande att besvara (Stukát 2005:47). Efter omformuleringen av intervjuschemat genomfördes de riktiga intervjuerna. Svaren respondenterna gav valde jag att analysera på olika sätt för att se dem ur olika vinklar. Dels valdes att titta på dem en och en men även ställa upp dem i tabeller för att jämföra dem emot varandra och se likheter (se resultatredovisning.)

5.4 Hur intervjuerna genomförts

Vid genomförandet av telefonintervjuerna hade jag mitt färdiga intervjuschema framför mig som underlag och för att vara säker på att inte bli färgad av vems svar jag analyserade, i analysfasen valde jag att bara ha nummer på mina scheman. Detta resulterade i att jag vid analysen bara såg om det var en textilslöjdlärare eller trä & metallslöjdlärare som stod för svaren och aldrig vilken personen var. Jag upplevde det som att jag på så sätt minskade risken för felaktigt analyserade svar.

Vid kontaktskapandet med studiens respondenter följde jag Esaiassons råd (2003:268) och gav fyra typer av information till respondenterna innan intervjun genomfördes. Jag presenterade mig själv och undersökningen. Beskrev hur lång tid intervjun skulle ta och frågade om hon/han var intresserad. Vid ja-svar bokade vi en tid då jag skulle ringa upp och vi skulle genomföra intervjun, sedan gav jag mina kontaktuppgifter så att han/hon kunde komma i kontakt med mig vid behov. Innan intervjuns start berättade jag hur det hela skulle gå till, jag ställde frågorna från intervjuschemat som jag hade framför mig och respondenten fick svara. Svaren skrev jag ner på pappret. Vid frågor med svarsalternativ lästes först frågan

och sedan svarsalternativen upp och det/de svarsalternativ som respondenten angav ringades in. Efter det att intervjun var genomförd tackade jag för deras medverkan och kontrollerade att de hade tillgång till mina kontaktuppgifter om de så ville. Efter varje genomförd intervju skrevs respondenternas svar ner på datorn och för att kunna identifiera vilka svar som hörde till vilken intervju användes de kodade numren jag givit respondenterna.

6. Resultatredovisning

Denna redovisning av studiens resultat börjar med en presentation av de deltagande respondenterna. Resultatet är baserat på slöjdlärarnas svar från intervjuerna. För att läsaren ska veta vem som säger vad och för att det ska bli mer lättöverskådliga tabeller har respondenterna tilldelats nummer.

Tabell 1 - Respondenterna

Tabell 1 presenterar respondenterna, samtliga är utbildade i sitt ämne och alltså behöriga. En del har även kombinerande ämnen och eller en yrkeslärarutbildning i ryggen. Undervisningsgruppernas storlek varierar från sex elever till sju elever per grupp.

Respondent nummer	Undervisar i	Årskurser läraren undervisar i	Har arbetat i
1	Textilslöjd	4-9	6 år
2	Textilslöjd	4-9	6 år
3	Textilslöjd	6-9	14 år
4	Textilslöjd	4-9	15 år
5	Textilslöjd	3-9	25 år
6	Trä & metallslöjd	5-9	13 år
7	Trä & metallslöjd	3-9	20 år
8	Trä & metallslöjd	4-9	22 år
9	Trä & metallslöjd	3-9	23 år
10	Trä & metallslöjd	3-9	35 år

Tabellen visar vilken slöjdart läraren undervisar i samt hur många år de undervisat i ämnet. Jag har låtit slöjdläraren med minst antal år inom ämnet stå först och slöjdläraren med flest antal år inom ämnet stå sist. Dessutom placerades slöjdarterna i bokstavsordning så att man vid läsning av resultatredovisningen lätt ska kunna erinra sig att ett till fem står för textilslöjdlärare där ett står för lägst arbetslivserfarenhet och fem för högst. Samma sak gäller för trä & metallslöjdlärarna men då med nummer sex till tio.

6.1 Redovisning av svar

Tabell 2 – Läromedel som finns representerade i slöjdsalarna

Tabell 2 redovisar vilka läromedel som finns representerade i slöjdsalarna.

Respondent nummer	Böcker	Stenciler	Digitala medel	Mallar	Mönster	Arbetsbeskrivningar	Slöjdföremål
1	Ja	Ja	Nej	Ja	Ja	Ja	Ja
2	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
3	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
4	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
5	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
6	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej	Ja
7	Ja	Nej	Ja	Ja	Nej	Ja	Ja
8	Ja	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	Ja
9	Ja	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	Ja
10	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja	Ja

Det dominerande läromedlet i de undersökta lärarnas slöjdsalar är böcker och slöjdföremål. Majoriteten av textilslöjdlärare har alla de nämnda läromedlen i sin slöjdsal. Endast en av fem saknar digitala medel. Hos trä & metallslöjdlärarna däremot finns inte en enda sal där samtliga läromedel finns representerade. Två av fem saknar stenciler, tre av fem saknar ett läromedel och det är digitala medel, en av fem saknar mallar, fyra av fem saknar mönster och en av fem saknar arbetsbeskrivningar. Två läromedel dominerar klart i trä & metallslöjdlärarnas salar och det är böcker och slöjdföremål. I trä & metallslöjdlärarnas fall kan man se en koppling mellan mindre antal läromedel i salen då arbetslivserfarenheten är hög. Denna koppling finns inte redovisad i textilslöjdlärarnas salar där det, tvärt om, är i salen tillhörande en lärare med lägre arbetslivserfarenhet som ett läromedel saknas. Eftersom mönster vanligtvis associeras med textila tekniker så som klädsömnad är det förmodligen därför majoriteten av trä & metallslöjdlärarna inte angett det som ett svarsalternativ. Detta antagande stämmer med resultatet som visar att endast en av fem trä & metallslöjdsalar innehåller mönster medan det däremot förekommer i samtliga textilslöjdsalar.

Fråga sju berör vem som valt de läromedel som lärarna angett att de har i sina slöjdsalar. Majoriteten av textilslöjdlärarna, fyra av fem, angav att de dels själva valt samt att en del läromedel valts av en tidigare anställd slöjdlärare. Respondent nummer fem hade själv valt samtliga läromedel i sin slöjdsal men hade dock behövt rektors godkännande vid inköp av digitala medel. Eventuellt kan det finnas en koppling mellan att just respondent fem valt samtliga läromedel själv och den 25 år långa arbetslivserfarenheten respondenten har. I trä & metallslöjdlärarnas fall var det även där fyra av fem som angav att de själva samt en tidigare

anställd slöjdlärare valt de läromedel som finns i slöjdsalen. En av fem hade alltså valt läromedelsutbudet själv och i detta fall hade läraren arbetat i 23 år. I och med att läraren med 35 års arbetslivserfarenhet inte hade valt läromedel själv faller min hypotes om att de lärare som arbetat länge valt själva.

Tabell 3 – Lärarnas uppfattning av deras budget

Pengar och budget har jag under mina Verksamhetsförlagda perioder upplevt vara ett ständigt problem. Tabell tre redovisar respondenternas uppfattning om storleken på deras budget.

Respondent nummer	Mer än tillräckligt	Tillräckligt	I stort sett tillräckligt	Långt ifrån tillräckligt
1				X
2				X
3			X	
4		X		
5			X	
6			X	
7		X		
8			X	
9				X
10				X

Som tabellen tydligt visar är det endast två av tio som anser sig ha tillräckligt anslag för materialinköp. Fyra av tio anser sig ha i stort sett tillräckligt stor budget och så många som fyra av tio anser sig ha långt ifrån tillräckligt stor budget. Samtliga slöjdlärare har svarat att de avsätter 25-0 % av sitt anslag till läromedel.

Porko-Hudd anger att man vid missnöje med sitt läromedelsutbud kan välja att skapa egna läromedel (2005:66). Åtta av tio slöjdlärare svarar att de skapar egna läromedel till sin undervisning. Följdfrågan då respondenten svarat ja blev helt enkelt vilka sorters läromedel de skapat. Den vanligaste formen av egenhändigt skapade läromedel i såväl textil- som trä & metallslöjd var arbetsbeskrivningar. Två av trä & metallslöjdlärarna uppgav att de framställt läromedel i form av demonstrationsföremål, medan mönster och stenciler nämndes av några av textillärarna.

Respondent två svarar så här på fråga tio: ” Ja, mönster. Man måste skapa egna mönster som slöjdlärare.”

Respondent sju säger så här om egenskapade läromedel: ”Mycket måste göras själv, lappar med basverktyg, tester och faktablad.”

Tabell 4 – Lärarnas åsikter kring det egna läromedelsutbudet

Den åsikt slöjdläraren har kring sitt egna läromedelsutbud redovisas i tabell 4. (LM är en förkortning som står för läromedel.)

Respondent nummer	Har LM som passar sin undervisning	Anpassar sig efter de LM som finns	Har inte LM som passar sin undervisning
1	X		
2		X	
3		X	
4	X	X	X
5		X	
6	X		
7			X
8		X	
9		X	
10	X		

Tre av tio anser sig ha läromedel som passar deras undervisning. Av dessa tre respondenter har två angett att de inte skapat egna läromedel. Man bör därför anta att dessa två slöjdlärare är både nöjda med det läromedelsutbud de har att arbeta med och att detta läromedelsutbud kommer utifrån. Respondent nummer tio är en av de tre som angett sig ha läromedel som passar undervisningen. Anmärkningsvärt är att samma respondent har angivit sig ha långt ifrån tillräckligt stor budget, eventuellt spelar det faktum att respondenten har arbetat i 35 år en roll. Respondenten har haft många år på sig att samla läromedel, vilket kan ge en förklaring till varför läromedelsutbudet i salen ändå är tillfredsställande. Hälften av slöjdlärarna tycker att de anpassar sig efter de läromedel som finns. Av dessa är det tre som anser sig ha i stort sett tillräckligt med pengar och två anser sig ha långt ifrån tillräckligt med pengar. Det gör att jag kan anta att en anledning till att de två sistnämnda känner att de måste anpassa sig till det befintliga läromedelsutbudet är pengabrist. Endast en av tio anser sig inte ha läromedel som passar undervisningen. Denna respondent anger sig har tillräckligt stor budget och skapar egna läromedel. Därför måste jag anta att det är läromedelsutbudet på marknaden som inte är tillfredsställande för denna respondent. Svaret på detta antagande får jag längre fram i enkäten vid fråga tretton och fjorton. Jag räknar med ett bortfall i denna fråga eftersom en av tio tycker att det är en kombination av alla tre alternativen och alltså inte kunde välja.

Tabell 5 – Hur lärarna arbetar med läromedel

Hur lärarna arbetar med läromedel redovisas i tabell 5. Svaren på denna fråga gick i sår men hade samtidigt gemensamma nämnare. Tabellen visar upp den variationen av svar respondenterna gav men visar även upp de gemensamma nämnarna.

Respondent nummer	I interaktion med eleverna	Som en källa till idéer	För att få individuellt arbetande elever	Hänvisar eleverna till läromedel	Annat alternativ
1			X		
2	X		X		
3	X	X	X	X	X
4			X		
5	X	X	X	X	X
6		X			
7		X			
8		X			
9	X	X	X	X	X
10		X			

Fyra av fem trä & metallslöjdlärare använder sig endast av läromedel i slöjd som en källa till idéer. Tre av fem textilslöjdlärare använder sig av läromedel i slöjd för att få individuellt arbetande elever. Intressant att beakta är att samtliga textilslöjdlärare på ett eller annat sätt anger att de vill ha individuellt arbetande elever medan endast en trä & metallslöjdlärare anger detta. På samma sätt kan jag se en gemensam nämnare hos trä & metallslöjdlärarna där samtliga, på ett eller annat sätt, anger att de använder läromedel som en källa till idéer och att det hos textilslöjdlärarna endast är två som anger detta. Tre av de tio slöjdlärarna har angett att alla alternativen tillsammans, som en slags kombination, resresenterar hur de arbetar med läromedel i slöjd. Dessa tre lärare är därigenom de enda som angett att de hänvisar elever till läromedel vid stora grupper och då på grund av tidsbrist. Om jag tittar på hur stora undervisningsgrupper de har så har respondent 3 max 16 elever, respondent 5 max 14 elever och respondent 9 max 15 elever. Man skulle kunna säga att alla har ett relativt högt antal elever i sina undervisningsgrupper men är inte de respondenter som har flest elever. Man bör anta att dessa respondenter stundtals anser sig uppleva tidsbrist och att detta kan ha att göra med hur undervisningsgrupperna ser ut. Man kan bara konstatera att antalet slöjdlärare som använder sig av läromedel vid upplevd tidsbrist är lågt och att det inte på något vis dominerar hur man arbetar med läromedel i slöjd.

För att ge respondenterna möjlighet att själva formulera svar hade jag frågor med öppna svarsalternativ. Jag frågade om de skulle vilja arbeta med läromedel på något annat sätt och även vad som skulle behövas för att detta arbetssätt skulle bli möjligt. Svaren på dessa två frågor gick ofta ihop till ett långt svar och respondent sju beskriver så här: "Jag vill ha tillgång till bättre läromedel som är anpassat till eleverna i 3-9 som ger grundkunskaper. Jag har varit på bokmässan men det finns inte mycket för slöjden där."

Respondent sju är även den enda som inte ansåg sig ha läromedel som passar undervisningen. Jag vet att respondentens budget är tillräcklig och att egna läromedel skapats. Den slutsats jag drog av detta var att läromedelsutbudet på marknaden inte är tillfredsställande för respondenten. Svaret på detta antagande får jag här i ovanstående citat. Respondenten är, i enlighet med mitt antagande, inte nöjd med det läromedelsutbud som marknaden har att erbjuda. I enlighet med Porko-Hudds resultat har respondenten valt att hantera detta missnöje genom att skapa egna läromedel. Eftersom respondenten dock fortfarande inte känner sig nöjd kan ett av Porko-Hudds kvarstående tre tillvägagångssätt tillämpas så som exempelvis skapande av läromedel tillsammans med andra lärare.

Många textilslöjdlärare anger att de saknar läromedel som på ett lättillgängligt sätt förklarar klädsömnad. De säger sig sakna elevenpassade beskrivningar, mönster och momentgenomgångar. De anser att både språket och teknikerna är för svåra och bör vara på en lägre nivå för att eleverna ska klara av det. Många angav att de ville arbeta mer med lättillgängliga arbetsbeskrivningar och skolanpassade mönster med illustrationer. Bristen på läromedel i textilmateriellära togs även upp. Även projektor och dator fanns på önskelistan, vilket beskrevs som något som skulle gynna undervisningen i helklass under exempelvis symaskinsdemonstration. Många trä & metallslöjdlärarna angav att de gärna skulle arbeta med mer nytt inspirationsmaterial, de saknar nya böcker och vill se ett större urval.

Respondent åtta berättar på fråga sexton när jag frågar om något ska läggas till: ” Jag saknar de samordnade träffarna som slöjdlärarna brukade ha. Man träffades i hela staden och hade studiedagar och diskuterade. Man blir lätt ensam som slöjdlärare idag.” Respondentens svar stämmer väl överrens med Juhlin Svenssons (2000) resultat om hur lärare drar nytta av varandras kunskaper och erfarenheter vid ämneskonferenser.

Respondent ett beskriver: ”Jag vill att eleverna ska kunna sy själva för att det är så det fungerar hemma om de ska sy där. För att de ska kunna bli mer självsändiga i sitt arbete krävs bättre beskrivningar.” Detta är ett bra exempel på det samtliga textilslöjdlärare uttryckte som en strävan i undervisningen.

Eftersom samtliga respondenter använder sig utav läromedel i slöjd behövde jag alltså aldrig ställa fråga femton, som söker ta reda på varför man inte använder läromedel, därför kommer inte heller fråga femton att redovisas.

6.2 Sammanfattning

Resultaten visar att de dominerande läromedlen i respondenternas slöjdsalar är böcker och slöjdföremål. Åtta av tio respondenter har själva valt sina läromedel och har även läromedel som en tidigare anställd slöjdlärare har valt. Lika många av respondenterna anser sig antingen ha långt ifrån tillräckligt stor budget eller i stort sett tillräckligt stor budget. Samtliga respondenter avsätter endast 25-0 % av budgeten till läromedel. Åtta av tio skapar egna läromedel. Majoriteten av respondenterna anpassar sig efter de läromedel som finns i slöjdsalen. Svaren på hur lärarna arbetar med läromedel innehöll stor variation men gemensamt för trä & metallslöjdlärarna var att fyra av fem använde sig av läromedel som en källa till idéer. Gemensamt för textilslöjdlärarna var att samtliga på något sätt angav att de använde läromedel för att få individuellt arbetande elever. Till sist angav många textilslöjdlärare att de saknar läromedel som på ett lättillgängligt sätt förklarar klädsömnad, elevenpassade beskrivningar, mönster och momentgenomgångar. Många av trä & metallslöjdlärarna angav att de gärna skulle arbeta med mer nytt inspirationsmaterial, de saknar nya böcker och vill se ett större urval.

7. Diskussion

Denna diskussionsdel kommer att inledas med att nämna att jag har gjort ett medvetet val att inte ange kön på mina respondenter i denna studie. Detta eftersom att jag inte anser att det är relevant. Som kvinnlig slöjdlärare anser jag inte att mina val i slöjdsalen har med mitt genus att göra utan istället ser jag valen som bundna till hantverksformen. Därför görs heller ingen analys utifrån genus angående varför det, på vissa frågor, förhåller sig olika mellan vad textilslöjdlärarna och trä & metallslöjdlärarna svarat. Jag kan dock avslöja att mina respondenter inte är traditionellt uppdelade mellan könen och deras slöjdartstillhörighet. Längre i genusediskussionen går jag inte utan fokuserar istället på anledningar till varför det stundtals skiljer sig så mellan trä & metallslöjdlärarnas och textilslöjdlärarnas svar. Detta synsätt leder även till att analysen av svarsfrekvensen genomförs med avseende på likheter och skillnader lärarna emellan.

Nu ska studiens frågeställningar besvaras och därför återkopplar jag till dem här. Syftet med denna uppsats har varit att undersöka slöjdlärares syn på och användning av läromedel i slöjdundervisningen. Vad tycker lärarna om läromedel i slöjd, vad har de för attityder till dem? För att komma fram till ett resultat bröts syftet ner i frågor och ett intervju-schema formulerades. De övergripande frågeställningarna har varit:

Varför och hur använder sig lärarna av läromedel i slöjd?

- Är det tidssparande faktorer som spelar in eller använder man läromedel för att skapa individuellt arbetande elever? I så fall skulle läromedel ha en lärarersättande eller uppfostrande funktion.
- Används läromedel som förslag till slöjdprojekt? I så fall har läromedel en idé- och kreativitetsberikande funktion.

Alternativt varför använder sig lärarna inte av läromedel i slöjd?

- Tycker man att de fungerar för styrande i undervisningen eller styr de elevernas val av uppgifter? I så fall skulle läromedel ha en frihetsberövande eller kreativitetshämmande funktion.

Alla tillfrågade slöjdlärare använder sig av läromedel i slöjd, därför kan jag konstatera att frågeställning nummer tre, gällande varför man inte skulle använda sig av läromedel i slöjd, därmed inte kommer att utvecklas vidare.

Däremot ska frågeställningarna varför och hur mina respondenter använder sig av läromedel i slöjd besvaras. I denna fråga skiljde det sig intressant nog mellan textilslöjdlärare och trä & metallslöjdlärare. Majoriteten av trä & metallslöjdlärare använde sig av läromedel som en källa till idéer och för dessa lärare hade de alltså en idé- och kreativitetsberikande funktion. Majoriteten av textilslöjdlärarna använde sig av läromedel för att få individuellt arbetande elever och för dessa lärare hade de alltså en lärarersättande funktion. För de tre lärarna som angav kombination som svar har läromedel alltså lärarersättande, uppfostrande samt idé- och kreativitetsberikande funktioner. En förklaring till att de gett en kombination som svar kan vara att dessa lärare har undervisningsgrupper som kräver olika förhållningssätt till läromedel. Har man exempelvis en självgående elevgrupp kan man hänvisa till läromedlen för inspiration medan en mer resurskrävande grupp behöver annan läromedelsanvändning. Om så är fallet

påverkas även det sätt man använder sig av läromedel och arbetssättet varierar beroende på vilken grupp man undervisar.

Ett av de mest intressanta resultat jag anser mig funnit är den stora skillnaden mellan textilslöjdsalarnas och trä & metallslöjdsalarnas läromedelsutbud. Tabell två syftar till att så tydligt som möjligt försöka presentera denna variation. I tabellen kan läsaren se hur slöjdlärarna svarat och därigenom följa mitt resonemang och de slutsatser jag drar. Varför salarna skiljer sig åt när det gäller läromedelsutbudet tror jag kan ha många orsaker. Likt Molin (2006) tror jag att en förklaring till resultatet kan ha med skolans tradition och diskurs att göra. Jag menar att det traditionellt sett förhåller sig på så vis att textilslöjdsalar har en större variation av läromedel än trä & metallslöjdsalarna. Detta baserar jag på personlig erfarenhet, när jag själv var elev upplevde jag att läromedelsutbudet var större i textilslöjdsalarna än i trä & metallslöjdsalarna. Under mina Verksamhetsförlagda perioder har jag fått möjlighet att se olika slöjdsalar och har även då upplevt att textilslöjdsalarna har större läromedelsutbud. Om min upplevelse stämmer överens med verkligheten kan det i sin tur leda till att man som Molin säger, följer traditionen och som textilslöjdlärare därför köper in mer läromedel än vad trä & metallslöjdlärarna gör. Dock visar mitt resultat att alla respondenter lägger 25-0 % av sin budget på läromedel. Min tanke var från början att jag skulle kunna se en koppling mellan hur viktigt man anser att läromedel är och hur mycket man spenderar på dem. Eftersom alla respondenter givit samma svar fanns inte denna koppling. Därför hade det så här i efterhand varit mer givande för min analys om jag hade haft svarsalternativ med lägre procentantal för att få reda på om någon av respondenterna ligger närmare 0 % eller 25 %. Se vidare under metoddiskussion.

Även arvet påverkar de läromedel som finns representerade i slöjdsalarna, jag syftar då till det arv av läromedel tidigare anställda slöjdlärare lämnat efter sig. Jag anser att det är av stor vikt vid undersökandet av attityder till läromedel att veta vem som valt vad. Min tanke var att om man som lärare inte själv valt de läromedel man arbetar med har man kanske en annan syn på läromedel än om man själv fått ta aktiv del i valet. Syfte var alltså inte att ta reda på hur det kommer sig att man valt själv eller inte utan jag ville se om svaren på denna fråga skulle komma påverka andra svar respondenterna angett. Så som i fallet med respondent sju, där det framkom att respondenten inte ansåg sig ha läromedel som passade i undervisningen. Jag sökte i svaren efter anledningen till missnöjet. Respondenten hade dels valt läromedel själv men även ärvt en del läromedel av en tidigare anställd slöjdlärare. Eftersom respondenten alltså haft möjlighet att välja läromedel själv och även haft 20 år på sig att göra dessa val ansåg jag att missnöjet med läromedelsutbudet inte kunde ha med ett dåligt arv att göra. Jag sökte efter nya anledningar till missnöjet i svaren respondenten angett. Rimligt var att anta att läraren inte haft/har tillräckligt med pengar till att köpa in nya läromedel som bättre passade undervisningen, men svaren visade att så var inte fallet. I svaren kunde jag finna att respondenten skapat egna läromedel, jag förmodar att man som utbildad slöjdlärare har mycket egna idéer och kunskaper från sin utbildning som man gärna vill omsätta i praktiken och därför väljer att skapa egna läromedel till sin undervisning. Det skulle i så fall kunna förklara varför man inte köper läromedel, man väljer helt enkelt att skapa dem själv. Eftersom respondenten valt att skapa egna läromedel men ändå inte var helt nöjd med sina läromedel var det rimligt att tro att missnöjet med läromedelsutbudet i respondentens slöjdsal egentligen grundades i ett övergripande missnöje med läromedelsutbudet på marknaden. Det sista antagandet visade sig vara det rätta, jag fann i de öppna svaren i slutet av intervjuschemat att respondenten kände sig missnöjd med marknadens utbud men för att kunna utesluta andra anledningar behövde jag all övrig information.

Så hur väljer man som lärare vilka läromedel som får ta plats i slöjdsalarna? Som studiens resultat visar har majoriteten av respondenterna valt läromedel själv. Ingen angav att de valt läromedel tillsammans med andra slöjdlärare. Inom andra ämnen är det vanligt med så kallade

ämneskonferenser där lärarna väljer läromedel tillsammans med kollegor. Juhlin Svensson (2000) beskriver hur det under ämneskonferenser gemensamt valdes läromedel och då såg man till kollegors kunskaper om läromedel. Slöjdläraren däremot, visar det sig i min studie, väljer oftare läromedel ensam och därför resulterar det kanske i att man väljer läromedel i mindre utsträckning. Detta i enlighet med Juhlin Svenssons (2000) resultat som säger att när lärarna själva fick välja så användes den pedagogiska texten i mindre utsträckning. Samtidigt är det viktigt att ta med i beräkning att få andra ämnen har så mycket andra utgifter som slöjden. Medan lärare inom mer teoretiska ämnen kanske bara behöver budgetera för läromedel under ett läsår måste slöjdlärare även budgetera för material. Det är en stor kostnad och slöjdlärare jag har pratat med nämner att det är nya och mer material som eleverna önskar. För att inspirera sina elever väljer man som slöjdlärare kanske hellre ett nytt spännande material så som ett nytt tyg eller ett nytt verktyg istället för att köpa nya läromedel. I och med inköp av nya läromedel får man nämligen räkna med att dessa tar upp nya tekniker som i sin tur kräver nya material, vilket budgeten inte tillåter. Detta är inte fallet inom mer teoretiska ämnen så som matematik, där nya läromedel kanske innebär nya räknesätt men miniräknaren fungerar fortfarande som material.

Som tidigare nämnt under teoretisk anknytning (se sidan 6) beskriver Porko-Hudd hur lärares förhållningssätt påverkar hur de använder sig utav läromedel. ”Beroende på läromedlets syfte, målgrupp, innehåll och läromedeltillverkarens ideologi om utbildning och undervisning i det aktuella läroämnet, kan läromedel för ett och samma läroämne se ut på olika sätt” (Porko-Hudd 2005:241). Eftersom textilslöjdlärarnas svar, med god marginal, visade upp störst läromedelsutbud tycker jag att det är intressant att analysera deras förhållningssätt utifrån Porko-Hudds forskning. Även om man inte vet vilka specifika läromedel som finns, gällande exempelvis författare, kan jag ändå konstatera att textilslöjdlärarna har läromedel som är liknande gällande utformning så som böcker, stencilar och så vidare. I och med detta konstaterande kan jag nu analysera textilslöjdlärarnas olika förhållningssätt som visat sig under frågan om hur de använder sig av läromedel i slöjd. Textilslöjdlärarnas svar uppvisar en variation där de dels har ett gemensamt förhållningssätt i och med att de låter läromedel fungera lärarersättande men de uppvisar även svar som är individuellt gällande så som att en av dem använder läromedel i interaktion med eleverna. Två av dem anger en kombination som svar och det antyder att man använder sig av läromedel på olika sätt i olika situationer. Alltså kan jag konstatera att Porko-Hudds forskningsresultat om hur lärares förhållningssätt påverkar läromedelsanvändandet även är gällande i denna studies resultat. Jag finner att även om textilslöjdlärarna i stort har tillgång till samma sorters läromedel så används de på olika sätt och därför kan man anta att slöjdlektionerna blir olika.

Både Porko-Hudd och Juhlin Svensson har kommit fram till att lärarens förhållningssätt och stil dikterar både hur mycket och vilken plats läromedel tillåts ta i undervisningen. Om man ska se till Juhlin Svenssons (2000) lärarstilar och undersöka om någon av dem passar in på studiens respondenters sätt att bedriva undervisning kan jag konstatera att ingen uppvisat Erics typ. Däremot anser jag att lärarstilen Carin passar in på de lärare som angett att de försöker skapa individuellt arbetande elever så som exempelvis respondent ett beskrev: ”Jag vill att eleverna ska kunna sy själva för att det är så det fungerar hemma om de ska sy där...krävs bättre beskrivningar.” Respondenten anser alltså att beskrivningar behövs och därför stämmer det överens med lärarstilen Carin, som låter läroboken vara en källa till kunskap som eleverna själva kan vända sig till. Lärarstilen Anna stämmer överens med de av mina respondenter som angett att de låter läromedel vara en källa till idéer eftersom Anna låter läroboken visa för eleverna vad som konkret krävs av dem och sedan låter eleverna själva välja hur de arbetade för att uppnå denna kunskap.

Av Hasselskogs (2010) fyra lärarstilar tycker jag att den som lägger fokus på att skapa förståelse hos eleverna stämmer överens med mina respondenter som vill skapa individuellt arbetande elever eftersom det är viktigt att förstå allt för att kunna bli självständig.

Borg (1995) kom fram till en kärna som hon ansåg alltid skulle vara gällande för slöjdämnet. Och om jag söker efter Borgs kärna i dagens kursplan kan jag finna en del liknelser. *Att göra saker* - nyttoaspekten finns idag i kursplanen i meningen att man ska tillverka saker. Dock fungerar det inte längre endast som en nyttoaspekt utan också för att tillägna sig kunskap. *Slöjdandets process* som säger att det händer något i barnet som slöjdar finns i dagens kursplan i meningen att "...utveckla sin skicklighet i en process där tanke, sinnesupplevelse och handling samverkar" (Lgr 11: 85).

Resultaten visar att tre av fem textilslöjdlärare säger att de använder läromedel för att få individuellt arbetande elever samt att de har ett varierade läromedelsutbud. Detta utbud ger eleverna stora möjligheter att söka kunskap. Därför kan man anta att eleverna uppmuntras till att utgå från läromedelsutbudet och försöka själva istället för att vända sig till läraren för hjälp.

Så många som fyra av fem trä & metallslöjdlärare säger att de använder läromedel som en källa till idéer. Denna studie visar dessutom att det läromedelsutbud de har och använder som idéer är mindre än det som finns representerat i textilslöjdsalarna. Därför kan man anta att dessa lärare tycker att eleverna istället ska vända sig till dem för hjälp och kunskap eftersom de inte ges lika många möjligheter att söka egen kunskap i det bristande läromedelsutbudet.

Min tanke är alltså att det bristande utbudet av läromedel i trä & metallsalarna samt deras uttalande om hur de använder sig utav dessa läromedel leder till att lärarna i dessa salar måste bistå med mer handledning. Rimligt är att anta att eleverna inte besitter mer kunskaper inom trä & metallslöjd än inom textilslöjd och därför skulle behöva lika mycket undervisning inom båda delarna. Denna undervisning kan, så som begreppet lärarstilar antyder, ske på olika sätt. Som vi vet lär alla sig på olika sätt och det behövs därför olika sorters läromedel för att alla ska hitta något som passar just dem och deras inlärningsstil. Eftersom studiens resultat visar att textilslöjdsalarna innehåller fler sorters läromedel än trä & metallslöjdsalarna kan jag då anta att eleverna i textilslöjdsalen ges större möjlighet till att lära sig än de i trä & metallslöjdsalen? Som student under den Verksamhetsförlagda utbildningen upptäcker man snart hur lite tid man har möjlighet att ge varje enskild elev per lektion och det leder till att en del elever blir sittandes. Denna väntetid kan man komma ifrån om man lär eleverna att söka kunskap själva i de läromedel som finns tillgängliga i salen. Studiens resultat visar att det i textilslöjdsalarna finns olika sorters läromedel till hands och det skulle kunna resultera i större möjligheter för eleverna i dessa salar att kunna söka kunskap på ett sätt som passar deras inlärningsstil. Om så är fallet skulle eleverna i trä & metallslöjdsalarna ha sämre möjligheter att tilläna sig kunskap på ett mångsidigt sätt och kunna hitta ett sätt som passar deras inlärningsstil. Detta i sin tur skulle man kunna säga minskar likvärdigheten i undervisningen eftersom man som elev ges sämre möjlighet att ta till sig kunskap i den ena slöjddelen. Jag syftar då på det som Hasselskog (2010) säger om vikten av att låta alla elever få en likvärdig utbildning oavsett erfarenheter, intressen och förutsättningar. Jag menar alltså att undervisningen riskerar att inte bli likvärdig om eleverna inte kan söka kunskap på samma villkor på grund av bristande läromedelsutbud.

7.1 Metoddiskussion

I de få fall då alla alternativen stämmer för respondenterna kan det tyckas att jag vid skapandet av de strukturerade frågorna i intervju-schemat inte har lyckats formulera passande svarsalternativ. Dock anser jag att om endast tre av tio väljer att kombinera svarsalternativen så har jag ändå lyckats bra.

Under metodkapitlet (se sidan 11) har valet som gjorts gällande metod och genomförandet av studiens metod beskrivits. Alternativ som varit aktuella vid valet av metod har även presenterats och nu efter genomförd studie ska företeelser som fungerat bra och mindre bra diskuteras. Efter genomförd intervju visade det sig att samtliga lärare svarade samma sak på frågan om hur mycket av deras anslag som går till inköp av läromedel. Alla valde att svara att de använde 25-0 % av sin budget till läromedel och så här i efterhand kunde det varit mer givande och intressant att ha svarsalternativ så som 15-10 %, 10-5 % samt 5-0 %. Då hade man kanske haft möjligheten att läsa ut större skillnader lärarnas svar emellan. Det hade i sin tur möjligen lett till en mer intressant analys. Men nu när alla intervjuer är genomförda och inte kan ändras på får jag istället arbeta utifrån de resultat som finns.

Som tidigare nämnt i inledningen av metodkapitlet säger Borg att det inte skrivs mycket vetenskaplig text inom ämnet slöjd, varför hon inte kunnat se till andras arbeten vid val av sin metod. Jag har, till skillnad från Borg, kunnat undersöka tre slöjdvandhandlingars metoder. De har, vid sidan av Stukát (2005) och Esaiasson (2003), säkerligen färgat mitt metodval. De likheter jag kan finna mellan denna studie och de tre avhandlingar jag läst är att denna studie, likt Borg, har använt frågor med fasta svarsalternativ (Borg 1995:33). Valet blev till för att under telefonintervjun snabbt kunna ringa in ett alternativ och skriva stödord i kanten för extra information. Och så här efter genomförda intervjuer har det visat sig vara ett mycket bra och effektivt tillvägagångssätt.

7.2 Slutord

Det viktigaste resultatet från studien är att läromedelsutbudet skiljer sig åt mellan de olika slöjdarternas salar. För eleverna kan detta betyda att kunskapsinhämtningen kan ske från flera källor i textilslöjden jämfört med trä & metallslöjden. För lärare är denna slutsats viktig att ta i beaktande eftersom en elevs goda prestation i ena slöjdarten skulle kunna främjas av salens läromedelsutbud. På samma vis skulle en elevs låga prestation i ena slöjdarten kunna bottna i att han/hon inte fått möjligheten att tillägna sig kunskap på ett för eleven passande sätt.

Denna studies relevans för min framtida yrkesroll har med kännedom att göra. Kännedomen om hur man kan resonera vid val av läromedel i slöjd och arbetet med dem. Eleverna kommer att få tillgång till en nytexaminerad lärare som, vid sidan av den kunskap som lärarprogrammet givit mig, även har ett slags facit i hand. Ett facit som leder till att jag inte bara kommer att göra som traditionen säger och välja läromedel för att man ska. Istället kommer jag att kunna erinra mig de olika arbetssätt och lärarstilar som finns med läromedel i slöjd och välja det som passar bäst för mina undervisningsgrupper. Jag kommer, som Porko-Hudd säger, göra medvetna val och tänka på läromedelstillverkarens avsikter. Jag kommer att vara medveten och därför välja och använda läromedel på mitt sätt och inte bara blint följa traditionen.

Det finns i Sverige cirka 6000 slöjdlärare och i framtiden skulle det vara intressant att genomföra en större studie för att se hur väl mina resultat här överensstämmer med ett bredare

underlag. Jag skulle även kunna tänka mig att genomföra en studie som undersöker om läromedelsutbudet i slöjdsalarna kan kopplas till elevernas prestationer.

Referenslista

Borg, Kajsa (1995). *Slöjdämnet i förändring: 1962-1994*. Linköping: Univ., Institutionen för pedagogik och psykologi

Esaiasson, Peter m.fl (2003). *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm. Nordstedts.

Hasselskog, Peter (2010). *Slöjdlärares förhållningssätt i undervisningen [Elektronisk resurs]*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet, 2010
Tillgänglig på Internet: <http://hdl.handle.net/2077/21997>

Juhlin Svensson, Ann-Christine (2000). *Nya redskap för lärande: studier av lärarens val och användning av läromedel i gymnasieskolan*. Diss. (sammanfattning) Stockholm: Univ.

Kernell, Lars-Åke (2002). *Att finna balanser: en bok om undervisningsyrket*. Lund: Studentlitteratur

Molin, Lena (2006). *Rum, frirum och moral: en studie av skolgeografins innehållsval*. Diss. Uppsala: Uppsala universitet, 2006

Lgr11 – Kursplan Slöjd - *Från förordningen, presenterad 7 oktober 2010 av utbildningsminister Jan Björklund*

Porko-Hudd, Mia (2005). *Under ytan, vid ytan och ovanför ytan: analys av tanken bakom tre läromedel i slöjd*. Diss. Åbo: Univ., 2005

Lotte Rienecker, Peter Stray Jørgensen (2008). *Att skriva en bra uppsats*. Stockholm. Liber.

Stukát, Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Åström, Kenneth, Engström, Christer & Marklund, Kari (red.) (1993). *Nationalencyklopedin: ett uppslagsverk på vetenskaplig grund utarbetat på initiativ av Statens kulturråd. Bd 12, [Käg-Malax]*. Höganäs: Bra böcker

Internetsida över skolor i Göteborg

[http://www.goteborg.se/wps/portal/!ut/p/c5/04_SB8K8xLLM9MSSzPy8xBz9CP0os3gjU-9AJyMvYwMDSycXA6MQFxNDPwtTI3cDM6B8pFm8s7ujh4m5j4GBhYm7gYgNiZO_n4dzoKGBpzEB3X4e-bmp-gW5EeUAWuUdwA!!/dl3/d3/L2dJQSEvUUt3QS9ZQnZ3LzZfMjVLUUIySjMwMDlCRDAyVEQ0MU44NTI0Qzc!/\(2010-11-25\)](http://www.goteborg.se/wps/portal/!ut/p/c5/04_SB8K8xLLM9MSSzPy8xBz9CP0os3gjU-9AJyMvYwMDSycXA6MQFxNDPwtTI3cDM6B8pFm8s7ujh4m5j4GBhYm7gYgNiZO_n4dzoKGBpzEB3X4e-bmp-gW5EeUAWuUdwA!!/dl3/d3/L2dJQSEvUUt3QS9ZQnZ3LzZfMjVLUUIySjMwMDlCRDAyVEQ0MU44NTI0Qzc!/)

Bilagor

Bilaga 1:

Intervjuschemat som användes vid intervjuerna

- 1) Anställd som:
 - Slöjdlärare + Kombinerande ämne
 - Textilslöjdlärare + Kombinerande ämne
 - Trä & metallslöjdlärare + Kombinerande ämne
- 2) Hur länge har du arbetat som slöjdlärare: _____
- 3) Utbildad till:
 - Slöjdlärare + Kombinerande ämne
 - Textilslöjdlärare + Kombinerande ämne
 - Trä & metallslöjdlärare + Kombinerande ämne
 - Ej utbildad
- 4) Hur stora är dina undervisningsgrupper? _____
- 5) Vilka elevåldrar/årskurser undervisar du i? _____
- 6) Vilka sorters läromedel finns i din slöjdsal? (möjlighet att välja flera)
 - Böcker -Stenciler -Digitala medel -Mallar -Mönster -Arbetsbeskrivningar
 - Slöjdföremål - Annat alternativ -inga alls = fråga 12+13+14
- 7) Vem har valt dessa läromedel? (möjlighet att välja flera)
 - Slöjdläraren själv -slöjdlärarna tillsammans - slöjdläraren med godkännande från rektor
 - en tidigare anställd slöjdlärare - annat alternativ
- 8) Hur ser ditt anslag för materialinköp ut?
 - mer än tillräckligt -tillräckligt -i stort sett tillräckligt -långt ifrån tillräckligt
- 9) Hur mycket av ditt anslag går till läromedel?
100-75%, 75-50%, 50-25%, 25-0%
- 10) Har du själv skapat något/några läromedel? _____
- 11) Vad tycker du om det läromedelsutbud som du har att arbeta med?
 - jag har LM som passar min undervisning -jag anpassar mig efter de LM som finns
 - jag har inte LM som passar min undervisning
- 12) Hur använder du dig av läromedel i slöjd?
 - i interaktion med eleverna (pedagogiskt hjälpmedel) -som en källa till ideér
 - för att få individuellt arbetande elever -hänvisar eleverna till läromedlen
 - annat alternativ
- 13) Skulle du vilja arbeta med läromedel på något annat sätt och i så fall hur? _____
- 14) Vad skulle du behöva för att kunna arbeta på detta sätt? _____

- 15) Av vilken anledning använder du dig *inte* av läromedel i slöjd?
-För styrande -kreativitetshämmande -saknar läromedel som passar -annat alternativ _____
- 16) Är det nått du skulle vilja tillägga? _____

Bilaga 2

Första intervjuschemat (innan omformulering)

- 1) Kön:
-Man -Kvinna
- 2) Anställd som:
-Slöjdlärare +Kombinerande ämne
-Textillärare + Kombinerande ämne
-Trä&metallärare + Kombinerande ämne
- 3) Anställnings år: _____
- 4) Utbildad till:
-Slöjdlärare +Kombinerande ämne
-Textillärare + Kombinerande ämne
-Trä&metallärare + Kombinerande ämne
- 5) Arbetar du i slöjdsalar som enligt din mening är tillräckligt utrustade?
-Ja, väl utrustade -ganska väl utrustade -nej inte tillräckligt -nej, dåligt utrustade
- 6) Anser du att du har ett tillräckligt stort anslag för materialinköp?
-Ja,tillräckligt -i stort sett tillräckligt -inte tillräckligt - nej, allt för litet
- 7) Hur stora är dina undervisningsgrupper? _____
- 8) Använder du dig av läromedel i slöjd?
-Ja , ofta -Ibland -Sällan -Nej, intre alls
- 9) När använder du dig av läromedel i slöjd?
-i interaktion med eleverna (pedagogiskt hjälpmedel) -hänvisar eleverna till läromedlen, (läroersättande) - genomgång av tekniker (pedagogiskt hjälpmedel)
- 10) Var använder du dig av läromedel i slöjd?
-Under lektionstid -utanför lektionstid i fortbildningssyfte
- 11) Hur använder du dig av läromedel i slöjd?

-i interaktion med eleverna (pedagogiskt hjälpmedel) -hänvisar eleverna till läromedlen, (läroersättande) - som en källa till idéer - för att få individuellt arbetande elever -annat alternativ

12) Varför använder du dig av läromedel i slöjd?

-Tidssparandefaktorer -Idéförslag -individuellt arbetande elever -annat alternativ

13) Varför använder du dig *inte* av läromedel i slöjd?

-För styrande -kreativitetens hämmande -saknar läromedel som passar -annat alternativ

14) Vilka sorters läromedel använder du dig av?

-Böcker -Stenciler -Digitalamedel - Annat alternativ

15) Vem har valt dessa läromedel?

-Slöjdläraren själv -slöjdlärarna tillsammans - slöjdläraren med godkännande från rektor - en tidigare anställd slöjdlärare - annat alternativ

16) Är du nöjd med dessa läromedel?

-Ja -nej - ibland -oftast

Bilaga 3

Lgr11 – Kursplan Slöjd

Från förordningen, presenterad 7 oktober 2010 av utbildningsminister Jan Björklund

Slöjd

Att tillverka föremål och bearbeta material med hjälp av redskap är ett sätt för människan att tänka och uttrycka sig. Slöjdande är en form av skapande som innebär att finna konkreta lösningar inom hantverkstradition och design utifrån behov i olika situationer. Slöjd innebär manuellt och intellektuellt arbete i förening vilket utvecklar kreativitet, och stärker tilltron till förmågan att klara uppgifter i det dagliga livet. Dessa förmågor är betydelsefulla för både individers och samhällets utveckling.

Syfte

Undervisningen i ämnet slöjd ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i olika hantverk och förmågan att arbeta med olika material och uttrycksformer. Eleverna ska ges möjligheter att utveckla sin skicklighet i en process där tanke, sinnesupplevelse och handling samverkar.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla idéer, överväga olika lösningar, framställa föremål och värdera resultat. På så sätt ska undervisningen bidra till att väcka

elevernas nyfikenhet att utforska och experimentera med olika material och att ta sig an utmaningar på ett kreativt sätt.

Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla kunskaper om färg, form, funktion och konstruktion och om hur dessa kunskaper kan kombineras med medvetna val av material och teknik. Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar förtrogenhet med begrepp som beskriver arbetsprocesser, redskap och slöjdföremåls estetiska uttryck. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla kunskaper om arbetsmiljö och säkerhetsfrågor och om hur man väljer och hanterar material för att främja en hållbar utveckling.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar medvetenhet om estetiska traditioner och uttryck samt förståelse för slöjd, hantverk och design från olika kulturer och tidsperioder.

Genom undervisningen i ämnet slöjd ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- formge och framställa föremål i olika material med hjälp av lämpliga redskap, verktyg och hantverkstekniker,
- välja och motivera tillvägagångssätt i slöjdarbetet utifrån syftet med arbetet och utifrån kvalitets- och miljöaspekter,
- analysera och värdera arbetsprocesser och resultat med hjälp av slöjdspecifika begrepp, och
- tolka slöjdföremåls estetiska och kulturella uttryck.

Centralt innehåll

I årskurs 1–3

Slöjdens material, redskap och hantverkstekniker

- Metall, textil och trä. Materialens egenskaper och användningsområden.
- Handverktyg och redskap, hur de benämns och hur de används på ett säkert och ändamålsenligt sätt.
- Enkla former av några hantverkstekniker, till exempel metalltrådsarbete, sågning och tovning.
- Enkla skisser och arbetsbeskrivningar, hur de kan läsas, följas och kopplas till enkla beräkningar.

Slöjdens arbetsprocesser

- Slöjdarbetets olika delar: idéutveckling, överväganden, framställning och muntlig värdering av arbetsprocessen.
- Utforskande av materialens, redskapens och verktygens möjligheter.

Slöjdens estetiska och kulturella uttrycksformer

- Berättelser som inspirationskällor och förebilder för egna idéer och skapande.
- Hur färg, form och material påverkar slöjdföremåls uttryck.

Slöjden i samhället

- Slöjdföremåls funktion och betydelse som bruks- och prydnadsföremål.
- Några slöjdmaterials ursprung, till exempel ull och svenska träslag.

I årskurs 4–6

Slöjdens material, redskap och hantverkstekniker

- Metall, textil och trä. Materialens egenskaper, deras användningsområden och kombinationsmöjligheter.
- Handverktyg, redskap och maskiner, hur de benämns och hur de används på ett säkert och ändamålsenligt sätt.
- Några former av hantverkstekniker, till exempel virkning och urholkning. Begrepp som används i samband med de olika teknikerna.
- Två- och tredimensionella skisser, modeller, mönster och arbetsbeskrivningar och hur de kan läsas, följas och kopplas till matematiska beräkningar.

Slöjdens arbetsprocesser

- Slöjdarbetets olika delar: idéutveckling, överväganden, framställning och värdering av arbetsprocessen. -Hur delarna i arbetsprocessen samverkar till en helhet.
- Undersökande av olika materials och hantverksteknikers möjligheter.
- Dokumentation av arbetsprocessen i ord och bild, till exempel i en loggbok.

Slöjdens estetiska och kulturella uttrycksformer

- Hantverk och slöjdtraditioner från olika kulturer som inspirationskällor och förebilder för egna idéer och skapande.
- Hur olika kombinationer av färg, form och material påverkar slöjdföremåls estetiska uttryck.
- Hur symboler och färger används inom barn- och ungdomskulturer och vad de signalerar.

Slöjden i samhället

- Slöjdverksamhetens betydelse för individen och samhället, historiskt och i nutid.
- Resurshushållning, till exempel genom reparationer och återanvändning av material.

I årskurs 7–9

Slöjdens material, redskap och hantverkstekniker

- Metall, trä och textil, deras kombinationsmöjligheter med varandra och med andra material, till exempel nyproducerade och återanvända material.
- Handverktyg, redskap och maskiner hur de benämns och hur de används på ett säkert och ändamålsenligt sätt.
- Utvecklade former av hantverkstekniker, till exempel gjutning, vävning och svarvning. Begrepp som används i samband med dessa.
- Två- och tredimensionella skisser, modeller, mönster och arbetsbeskrivningar och hur de kan läsas, följas och kopplas till matematiska beräkningar.
- Arbetsmiljö och ergonomi, till exempel ljudnivå och arbetsställningar.

Slöjdens arbetsprocesser

- Slöjdarbetets olika delar: idéutveckling, överväganden, framställning och värdering och hur delarna i arbetsprocessen samverkar och påverkar resultatet.
- Undersökande av olika materials form, funktion och konstruktionsmöjligheter.
- Dokumentation i ord och bild av arbetsprocessen och resultatet.

Slöjdens estetiska och kulturella uttrycksformer

- Arkitektur, konst och design som inspirationskällor och förebilder vid bearbetning av egna idéer.

- Egen formgivning med hjälp av olika material, färger och former.
- Mode och trender, vad dessa uttryck signalerar och hur de påverkar individen.
- Slöjd och hantverk i Sverige och andra länder som uttryck för etnisk och kulturell identitet.

Slöjden i samhället

- Design, konsthantverk, hemslöjd och andra slöjdformer i det offentliga rummet.
- Olika material och hur de produceras utifrån ett hållbarhetsperspektiv.